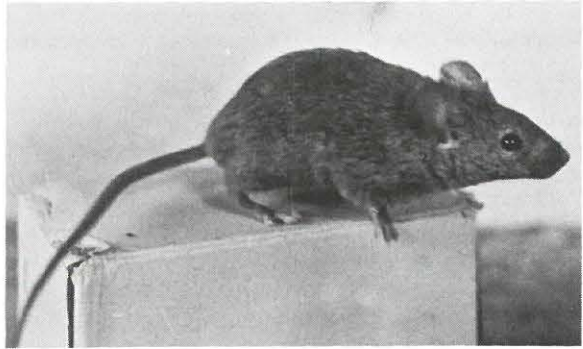

onze

muizen 5

DE HUISMUIS

(*Mus musculus* L.)

I

Streeknamen: Gewone muis, grauwe muis, hûsmûs (fries), hoesmoes (gronings).

Areaal : Als cultuurvolger (hij schaduwet de mens) is de huismuis een ware kosmopoliet. De in West- en Midden-Europa voorkomende soort is alleen in Zweden onbekend. In bergachtig terrein handhaaft hij zich gemakkelijk op hoogten van 1500—1600 m.

Onze kleine knager heeft de zoölogen heel wat kopzorg gegeven. Zijn trektochten, gepaard aan een bijna onbegrensd aanpassingsvermogen, deden niet alleen areaalverschuivingen ontstaan, er traden ook morfologische veranderingen op door kruisingen van bij de mens huizende exemplaren en inheems-wilde stammen: variaties in kleur, lengte, gebit en schedelmaten.

Hoe snel deze modificaties optreden, blijkt uit een mededeling van K. Zimmerman (1936), die in de herfst 1935 drie huismuizen uit het Middellandse Zeegebied ontving (*Mus musculus azoricus* Schinz.): overwegend rood en geel op de rug. Hij hield de dieren in een onverwarmd vertrek bij een raam dat vaak open stond, en reeds 2 maanden later (na de normale verharing) waren de muizen grauw gekleurd.

Het omgekeerde vond plaats met grijze huismuizen (*Mus musculus hortulanus*) uit Pommeren, die hij in een verwarmd vertrek dicht bij de centrale verwarming had ondergebracht: ze kregen de roodgele kleur van het mediterrane type.

Nog ingewikkelder werd de materie, toen bleek dat vermenging niet per se hoeft plaats te hebben (beide categorieën kunnen ook gescheiden naast elkaar leven), ja zelfs dat reeds „gedomesticerde” individuen tijdelijk of voorgoed naar de wilde staat kunnen terugkeren. Als gevolg van deze complicaties werden, naast de geografische, steeds meer ecologische ondersoorten beschreven, zodat een afzonderlijke tak van wetenschap zich ging toeleggen op het taxonomisch ordenen van een allengs onoverzichtelijk geworden reeks subspecies (taxonomie = leer van de wetenschappelijke classificatie der soorten).

Trouessart (1905) noemde nog het eerbiedwaardige kwantum van 176 soorten; Argyropulo (1930) concludeerde tot één gemeenschappelijke stamvorm, die van Centraal-Azië.

E. en H. K. Schwarz (1943) onderscheidten 4 in 't wild levende soorten, nl. van Midden-Azië, Z.O.-Europa, Oost-Azië en N.W.-Afrika; alle andere vormen zouden tot één van deze vier te herleiden zijn.

Wat de middeneuropese huismuis betreft, heeft K. Zimmermann (1950) enige orde in de Mus-chaos weten te scheppen, terwijl volgens Van Wijngaarden (1961) de westeuropese (donkergrijs) een aan de menselijke samenleving aangepaste vorm is van een in Oost-Europa levende soort met wildkleurige bovenzijde en witte buik.

Voorwaar: een zoögeografisch labyrint!

De naam „huismuis”

We hebben reeds melding gemaakt van het onderscheid tussen wilde en „gedomesticeerde” (aan de menselijke samenleving aangepaste) huismuizen. Hoewel ons land in hoofdzaak de tweede categorie herbergt, kennen we ook exemplaren die, ofschoon niet in de onmiddellijke omgeving van de mens vertoevend, er toch merendeels overwinteren. Men denke aan de populaties in stallen, schuren e.d. en aan die (minder omvangrijke) in het vrije veld.

Hiervan uitgaande, mogen we stellen dat de naam „huismuis” slechts ten dele juist is en zouden wij tevens de volgende groepering kunnen aanhouden:

- a. in het wild levende;
- b. vrij levende: niet in de directe omgeving van de mens;
- c. „mens-gebundene”: wel in diens onmiddellijke nabijheid (woningen, winkelbedrijven, scholen, fabrieken e.d.).

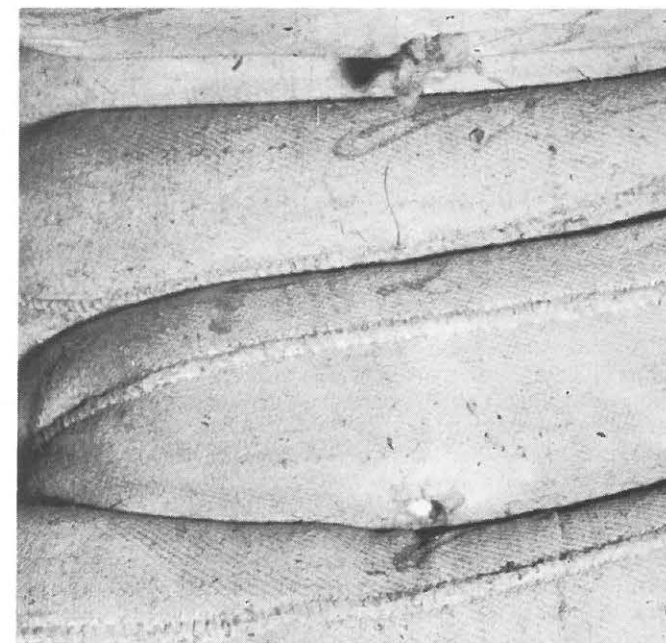
Uiterlijk en leefwijze

Opvallend aan de huismuis zijn de grote oren en ogen in de, naar verhouding van het lichaam, vrij kleine kop, en de lange staart: 7.4—10.2 cm.

Aan de rugzijde is het lichaam, dat een lengte heeft van 7—10.3 cm, bruin tot zwartgrijs, aan de onderkant lichter gekleurd. Het geringe uitsteken der jukbeenderen verleent de snuit zijn spitse vorm.

Huismuizen verspreiden een doordringende geur.

Binnenshuis is het dier niet aan een bepaald woninggedeelte gebonden, maar leeft overal: onder vloeren, achter het behang, op zolder. Het springt en klimt voortreffelijk, doch graaft zelden; alleen vrij levende muizen houden zich hiermee onledig en dan nog slechts tot een

*Door huismuis aangeknaagde meelzak;
midden-onder:
de pluus.
(Foto D. Lindner)*

Zo beveiligde men vroeger graanmijten tegen ratten en muizen.

Uitwerpselen; v.l.n.r. bruine rat, zwarte rat (huisrat), huismuis (nat. gr.).

diepte van ca. 20 cm. Hoewel het de zwemkunst meester is, zal het beslist niet vrijwillig te water gaan.

De huismuis is dag en nacht actief, doch hij hamstert niet; bij voorkeur zal hij z'n nest bouwen in de nabijheid van voedselvoorraden. Zijn opmerkelijke aanpassingsvermogen stelt de grijze huismuis o.m. in staat binnenshuis bij zeer extreme temperaturen te leven en zich te vermenigvuldigen. Dat als gevolg hiervan duidelijke modificaties in gedrag, vorm, kleur en afmetingen optreden, is door belangwekkende proefnemingen bewezen: Mills, 1941 en 1945; Laurie, 1946; Barnett, 1956 t/m 1959; Ashoub, 1958; Knudsen, 1962. De opzet van dit artikel laat niet toe hierop nader in te gaan; wellicht komt dit t.z.t. in een afzonderlijke bijdrage nog eens ter sprake.

In het gemeenschappelijke territorium, dat tegen individuen van andere soorten en tegen niet tot de populatie behorende soortgenoten wordt verdedigd, bezit elk dier een privé nestplaats. De actieradius binnen het territorium in gebouwen bedraagt hoogstens 15 m; bij aanwezigheid van volop voedsel en dekking minder (tot 6 m).

Het woongebied omvat het eigenlijke „tehuis“: onderling door paden verbonden gemeenschappelijke schuil-, eet- en verpozingsplaatsen. Terwijl de urine slechts op of bij markante voorwerpen of plaatsen wordt gedeponereerd („geurvlagen“), vindt men uitwerpselen vrijwel overal in dit gebied. Alleen het nest wordt zorgvuldig schoongehouden.

In de muizensociëteit heerst, evenals in die van de ratten, een bepaalde, doch geenszins starre rangorde.

Hoewel de huismuis een alleseter is, prefereert hij vetrijke spijzen, peulvruchten en granen. Bovendien staat hij bekend als fijnproever: bij ruime voedselsoortering richt hij zijn aandacht alleen op het allerbeste. Daarbij gaat hij echter uitermate verkwistend te werk door de onhebbelijke gewoonte overal wát van te snoepen; ergo: veel gaat voor menselijke consumptie verloren.

De verse uitwerpselen zijn 3—8 mm lang en 1.5—2.5 mm breed met vrij spitse uiteinden; ze liggen tamelijk verspreid (zie afb.).

De schade binnenshuis kan velerlei zijn: vretterij aan en bevuiling van levensmiddelen, vernieling van materiaal (emballage, papier, kledingstukken e.d.), knagerijen o.a. aan de isolatie van lichtkabels (kortsluiting!).

In graanpakhuizen neemt de schade niet zelden een ernstige omvang aan. Bij de boerderij kan het in graanmijten wemelen van huismuizen.

Slot volgt.

G. J. Pop
Afd. Bestrijding van Ongedierte